

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 156/09-16

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 15. apríla 2009 predbežne prerokoval sťažnosť JUDr. S. U., B., ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 26 Ústavy Slovenskej republiky uznesením Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky č. VII/1 Gn 241/08-10 z 13. októbra 2008, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť JUDr. S. U. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 20. novembra 2008 doručená sťažnosť JUDr. S. U., B. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s čl. 26 ústavy uznesením Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky č. VII/1 Gn 241/08-10 z 13. októbra 2008, ktorou sťažovateľ žiadal vydať tento nález:

„Základné právo sťažovateľa na inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 26 Ústavy uznesením Úradu špeciálnej prokuratúry, Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky č. VIII/I Gn 241/08-10 zo dňa 13.10.2008 porušené bolo.

2. Uznesenie Úradu špeciálnej prokuratúry, Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky č. VIII/I Gn 241/08-10 zo dňa 13.10.2008 sa zrušuje a zakazuje sa námietku zaujatosti zo 7.4.2008 posudzovať ako trestné oznámenie.

3. Sťažovateľovi sa priznáva finančné odškodnenie vo výške Sk 30.124,-

4. Sťažovateľovi sa priznáva náhrada trov právneho zastúpenia a náhrada trov konania.“

Zo sťažnosti a z pripojeného spisu Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky sp. zn. VII/1 Gn 241/08 vplynulo, že sťažovateľ ako advokát doručil Okresnému súdu Bratislava V (ďalej len „okresný súd“) podanie označené ako „Námietka zaujatosti sudcu Mgr. I. B. – Návrh na prikázanie veci inému súdu z dôvodu vhodnosti“ zo 7. apríla 2008. V tomto podaní vzniesol námietku zaujatosti voči menovanej sudkyňi v štyroch prebiehajúcich občianskych súdnych konaniach, v ktorých zastupoval svojich klientov ako ich účastníkov (obchodné spoločnosti A., s. r. o., A., s. r. o., a M. V.). Konania boli vedené pred okresným súdom pod sp. zn. 23 Cb 89/2007, sp. zn. 23 Cb 94/2007, sp. zn. 23 Cb 114/2007 a sp. zn. 23 Cb 19/2008, pričom v troch z nich ako žalobca vystupovala obchodná spoločnosť M., s. r. o. V tomto podaní sťažovateľ uviedol vo vzťahu k sudkyňi Mgr. I. B., že vo veci sp. zn. 23 Cb 89/2007 zmenila svoj právny názor a vyhovel spoločnosti M., s. r. o., napriek prekážke litispendencie a nariadila predbežné opatrenie voči klientovi sťažovateľa, v dôsledku čoho bol zamietnutý návrh na povolenie vkladu vlastníckeho práva k bytu; vo veci sp. zn. 23 Cb 114/07, ktorej predmetom je zaplatenie sumy 9 646 721,50 Sk, od septembra 2007 nevyzvala žalobcu M., s. r. o., na zaplatenie súdneho poplatku; vo veci sp. zn. 23 Cb 94/2007 nariadila pojednávanie napriek uplatneniu miestnej nepríslušnosti súdu sťažovateľom, ako aj bez toho, aby zachovala lehotu na prípravu pojednávania, a navyše aj bez toho, aby klientovi sťažovateľa doručila vôbec návrh na začatie konania s výzvou na vyjadrenie sa k nemu. Sťažovateľ poukázal vo svojom podaní na to, že sudkyňi Mgr. I. B. bolo pridelených na konanie spolu päť vecí

týkajúcich sa klientov sťažovateľa, z ktorých v štyroch bol žalobcom M., s. r. o., pričom takýto stav pri náhodnom pridelovaní spisov je nepravdepodobný. Okrem toho sťažovateľ v podaní uviedol, že sudkyňa okresného súdu JUDr. I. W. je priateľkou pani V. K., ktorá je bývalou zamestnankyňou klientov sťažovateľa v označených veciach a má nadštandardné vzťahy so spoločnosťou M., s. r. o. Sudkyňa JUDr. I. W. oznámila klientovi sťažovateľa, že na okresnom súde sa dá veľa vecí vybaviť, ale treba ich podchytiť od začiatku, pričom táto informácia mala byť protislužbou za lekársku starostlivosť o jej dcéru v čase, keď vzťahy pani K. a konateľky klienta sťažovateľa pani V. neboli ešte poznačené stratou dôvery. Sudkyňa JUDr. I. W. sa ďalej angažovala pri mimosúdnom riešení sporu medzi pani K. a pani V. a sťažovateľovi sa predstavila ako poradkyňa pani K., s ktorou sa opakovane stretla v priestoroch súdu, ako aj v jej byte. Právny zástupca spoločnosti M., s. r. o., a V. K. v sporoch je priateľom JUDr. I. W. Pre prípad, že námietke zaujatosti voči sudkyni JUDr. I. B. nebude vyhovené, žiadal sťažovateľ v tomto podaní, aby boli všetky označené veci vedené pred okresným súdom prikázané inému súdu z dôvodu vhodnosti.

Sťažovateľ sa obrátil listom zo 7. apríla 2008 na ministra spravodlivosti Slovenskej republiky, ktorým ho požiadal o dohľad nad tým, aby okresný súd vo veciach vedených pod sp. zn. 23 Cb 89/2007, sp. zn. 23 Cb 94/2007, sp. zn. 23 Cb 114/2007 a sp. zn. 23 Cb 19/2008 postupoval nestranne, a v tomto liste sťažovateľ uviedol obdobné údaje, aké boli uvedené v jeho podaní označenom ako „*Námietka zaujatosti sudcu Mgr. I. B. – Návrh na prikázanie veci inému súdu z dôvodu vhodnosti*“, zo 7. apríla 2008, avšak iba pokiaľ ide o údaje týkajúce sa sudkyne Mgr. I. B. Ako vyplýva z textu tohto listu sťažovateľa ministrovi spravodlivosti Slovenskej republiky, jeho prílohou bola i kópia podania sťažovateľa označeného ako „*Námietka zaujatosti sudcu Mgr. I. B. – Návrh na prikázanie veci inému súdu z dôvodu vhodnosti*“, zo 7. apríla 2008.

Následne bolo sťažovateľovi doručené oznámenie Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky č. VII/1 Gn 241/08-3 zo 7. augusta 2008, v ktorom bolo uvedené, že podanie sťažovateľa zo 7. apríla 2008 doručené okresnému súdu bolo podľa obsahu posúdené ako trestné oznámenie na JUDr. I. W., sudkyňu okresného súdu, a bolo odovzdané prokurátorom na vybavenie Prezídia Policajného zboru, Úradu boja proti korupcii, Odbor boja proti korupcii B.

Sťažovateľ v liste z 21. augusta 2008 adresovanom Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky zdôraznil, že nesúhlasí s posúdením svojho podania ako trestného oznámenia, pretože išlo o námietku zaujatosti podľa Občianskeho súdneho poriadku vo vzťahu k Mgr. I. B. Pokiaľ ide o tú časť podania, ktorá sa týkala JUDr. I. W., sťažovateľ uviedol, že nemá žiadne relevantné dôkazy nasvedčujúce tomu, že by bol spáchaný trestný čin. Ďalej sťažovateľ uviedol, že vo veci odmieta vystupovať ako oznamovateľ trestného činu a nikoho nemožno nútiť, aby ako oznamovateľ trestného činu vystupoval v trestnom konaní.

Sťažovateľovi bolo 17. septembra 2008 doručené uznesenie Prezídia Policajného zboru, Úradu boja proti korupcii, odboru boja proti korupcii B. ČVS: PPZ-228/BPK-B-2008 z 8. septembra 2008, ktorým bola „*vec oznámenia JUDr. S. U. o možnom podozrení z ovplyvňovania pracovníkov okresného súdu sudkyňou JUDr. I. W. v súvislosti s jej osobnými a profesionálnymi kontaktmi s V. K., odmietnutá v zmysle § 197 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku, nakoľko nie je dôvod na začatie trestného stíhania alebo postup podľa § 197 ods. 2 Trestného poriadku*“. Z obsahu odôvodnenia tohto rozhodnutia vyplýva, že oznámenie sťažovateľa – jeho podanie označené ako „*Námietka zaujatosti sudcu Mgr. I. B. – Návrh na prikázanie veci inému súdu z dôvodu vhodnosti*“, zo 7. apríla 2008 doručené okresnému súdu - bolo posudzované s ohľadom na jeho obsah ako možné podozrenie zo spáchania trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 ods. 1 písm. b) Trestného zákona, avšak s ohľadom na podanie sťažovateľa z 21. augusta 2008 bolo zrejmé, že v súvislosti s popisovaným konaním sudkyne JUDr. I. W. ide iba o všeobecné konštatácie, bez konkrétnejších okolností jej protiprávneho konania, ktoré nemohli byť doplnené ani výsluchom sťažovateľa, pretože sťažovateľ nebol vypočutý, keďže sa na výsluch 4. septembra 2008 nedostavil.

Proti tomuto uzneseniu podal sťažovateľ sťažnosť z 18. septembra 2008, ktorou žiadal napadnuté uznesenie zrušiť. V sťažnosti sťažovateľ uviedol, že napadnuté uznesenie nemalo byť vôbec vydané, je nesprávne, a žiadal, aby nebol posudzovaný ako oznamovateľ (trestného činu podľa Trestného poriadku). Argumentoval poukazom na čl. 2 ods. 2 ústavy, v zmysle ktorého štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. V prípade sťažovateľa zákon (§ 196 ods. 1 Trestného poriadku) ustanovuje, že trestné oznámenie sa podáva prokurátorovi alebo

policajtovi a orgánom činným v trestnom konaní s ohľadom na znenie § 10 ods. 1 Trestného poriadku nie je súd. Ak možno trestné oznámenie podať iba prokurátorovi alebo policajtovi, nemožno za trestné oznámenie považovať podanie adresované súdu. Ak niekto z okresného súdu doručil sťažovateľovo podanie Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky, potom sťažovateľ nemôže byť oznamovateľom trestného činu podľa Trestného poriadku. Konanie sudkyne JUDr. I. W. a ani konanie JUDr. I. B. sťažovateľ nepovažuje za trestný čin, ich postup by mohol byť riešený iba v kárnom konaní, k čomu sťažovateľ dá osobitný podnet.

O tejto sťažnosti rozhodol Úrad špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky uznesením č. VII/1 Gn 241/08-10 z 13. októbra 2008 tak, že sťažnosť sťažovateľa prokurátor podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku zamietol, pretože nie je dôvodná. V odôvodnení tohto uznesenia prokurátor uviedol:

„Na základe sťažnosti oznamovateľa som preskúmal napadnuté uznesenie z hľadiska jeho zákonnosti, opodstatnenosti a vecnej správnosti. Porušenie zákona, ani iný dôvod na jeho zrušenie alebo zmenu som nezistil.

V súvislosti s akýmkoľvek písomným podaním, ktoré má alebo môže mať súvislosť s trestným konaním, sa vždy toto písomné podanie posudzuje nie podľa označenia, ale podľa obsahu. Takéto posudzovanie jednoznačne vyplýva z ustanovenia § 62 ods.1 Tr. por. Preto aj súd, ktorému bolo podanie adresované, podľa obsahu dospel k záveru, že by mohlo byť trestným oznámením, pretože z neho vyplývali skutočnosti, ktoré by mohli obsahovať podozrenie zo spáchania trestného činu. Preto súd aj toto písomné podanie odstúpil orgánu príslušnému na jeho posúdenie a vybavenie. Autor tohto písomného podania bol preto braný ako oznamovateľ.

Vyšetrovateľ postupoval v súlade s ustanovením § 196 ods. 2 Tr. por., keď sa snažil trestné stíhanie doplniť výsluchom oznamovateľa. Vzhľadom na to, že oznamovateľ nebol ochotný poskytnúť požadovanú súčinnosť, opodstatnenie a v súlade so zákonom vyšetrovateľ PZ rozhodol o odmietnutí veci podľa § 197 ods. 1 písm. d) Tr. por.“

Uznesenie Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky č. VII/1 Gn 241/08-10 z 13. októbra 2008 bolo sťažovateľovi doručené 21. októbra 2008.

Sťažovateľ tvrdené porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 26 ústavy v sťažnosti doručenej ústavnému súdu odôvodnil tým, že bol vyšetrovateľom a prokurátorom považovaný za oznamovateľa trestného činu a ako s oznamovateľom trestného činu s ním orgány činné v trestnom konaní aj konali, hoci sťažovateľ podaním označeným ako „*Námietka zaujatosti sudcu Mgr. I. B. – Návrh na prikázanie veci inému súdu z dôvodu vhodnosti*“, zo 7. apríla 2008 doručeným okresnému súdu takýto zámer nesledoval a svoje podanie doručil súdu v rámci občianskeho súdneho konania, a nie orgánom činným v trestnom konaní. Podľa názoru sťažovateľa z čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 26 ústavy možno vyvodiť, že „*sťažovateľa nemožno nútiť vystupovať ako oznamovateľa trestného činu tam, kde oznámenie absentuje*“. Je tomu tak aj preto, že podľa čl. 2 ods. 2 ústavy štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti sťažovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc,

návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Podstatou sťažnosti je nespokojnosť sťažovateľa s postupom vyšetrovateľa Prezídia Policajného zboru, Úradu boja proti korupcii, odboru boja proti korupcii B. a jeho rozhodnutím ČVS: PPZ-228/BPK-B-2008 z 8. septembra 2008, ako aj s postupom prokurátora Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky a jeho rozhodnutím č. VII/1 Gn 241/08-10 z 13. októbra 2008, ktorým sťažnosť sťažovateľa podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku zamietol ako nedôvodnú, keďže prokurátor Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky nezistil porušenie zákona a ani iný dôvod na zrušenie alebo zmenu sťažovateľom napadnutého uznesenia.

Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach týkajúcich sa porušenia základných práv a slobôd vtedy, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Namietané porušenie niektorého zo základných práv alebo slobôd teda nezakladá automaticky aj právomoc ústavného súdu na konanie o nich. Pokiaľ ústavný súd pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zistí, že ochrany toho základného práva alebo slobody, porušenie ktorých sťažovateľ namieta, sa sťažovateľ môže domôcť využitím jemu dostupných a aj účinných právnych prostriedkov nápravy pred iným súdom, musí takúto sťažnosť ústavný súd odmietnuť z dôvodu nedostatku svojej právomoci na jej prerokovanie (napr. I. ÚS 103/02).

Podľa § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde sťažnosť podľa čl. 127 ústavy nie je prípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd účinne poskytuje a na ktorých použitie je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov.

Zmyslom a účelom tejto zásady je to, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti ultima ratio inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu podľa zásad uvedených v § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde (III. ÚS 149/04).

Súčasťou doterajšej judikatúry ústavného súdu je aj právny názor, podľa ktorého princíp subsidiarity právomoci ústavného súdu je ústavným príkazom pre každú osobu. Preto každý, kto namieta porušenie svojho základného práva, musí rešpektovať postupnosť tejto ochrany, a predtým, ako podá sťažnosť ústavnému súdu, požiadať o ochranu ten orgán verejnej moci, ktorého kompetencia predchádza právomoci ústavného súdu (IV. ÚS 128/04).

Podľa § 31 ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o prokuratúre“) prokurátor preskúmava zákonnosť postupu a rozhodnutí orgánov verejnej správy, prokurátorov, vyšetrovateľov, policajných orgánov a súdov v rozsahu vymedzenom zákonom aj na základe podnetu, pričom je oprávnený vykonať opatrenia na odstránenie zistených porušení, ak na ich vykonanie nie sú podľa osobitných zákonov výlučne príslušné iné orgány. Podľa § 34 ods. 1 zákona o prokuratúre podávateľ podnetu môže žiadať o preskúmanie zákonnosti vybavenia svojho podnetu opakovaným podnetom, ktorý vybaví nadriadený prokurátor.

Ústavný súd opakovane vyslovil právny názor, že vynechanie tohto prostriedku nápravy v rámci sústavy orgánov prokuratúry Slovenskej republiky nemožno nahrádzať podaním sťažnosti v konaní pred ústavným súdom, pretože takto by sa obmedzovala možnosť orgánov prokuratúry vo vlastnej kompetencii nielen preveriť skutočnosť, ktoré tvrdí sťažovateľ, ale aj prijať opatrenia podľa zákona o prokuratúre, ktoré by účinne napomohli odstráneniu procesných alebo faktických prekážok zákonného postupu (m. m. I. ÚS 186/05, IV. ÚS 53/05).

Podľa právneho názoru ústavného súdu podnet v zmysle § 31 zákona o prokuratúre a opakovaný podnet podľa § 34 zákona o prokuratúre poskytujú sťažovateľovi účinnú ochranu jeho práv a právom chránených záujmov (vrátane tých práv, ktoré uplatnil sťažovateľ, m. m. IV. ÚS 158/03, IV. ÚS 80/03, IV. ÚS 330/04, IV. ÚS 53/05, I. ÚS 186/05, II. ÚS 94/06, I. ÚS 112/06). Podnet (opakovaný podnet) zakladá povinnosť prokurátora aj nadriadeného prokurátora sa ním zaoberať, vybaviť ho a spôsob vybavenia oznámiť podnecovateľovi.

Citované ustanovenia § 31 a § 36 zákona o prokuratúre sa týkajú všetkých konaní a postupov v ňom vymenovaných orgánov verejnej moci, ktoré sú pri výkone svojich právomocí povinné priamo aplikovať ústavu ako prameň práva vrátane úpravy základných práv a slobôd, ktorá je jej obsahom (čl. 152 ods. 4 ústavy).

Zo sťažnosti doručenej ústavnému súdu vyplýva, že sťažovateľ nepodal podnet podľa citovaných ustanovení zákona o prokuratúre na preskúmanie postupu prokurátora Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky nadriadenému prokurátorovi, ktorým je v zmysle § 54 ods. 2 zákona o prokuratúre vo vzťahu k prokurátorovi Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky špeciálny prokurátor a vo vzťahu k nemu generálny prokurátor.

Z uvedeného vyplýva, že zákon o prokuratúre poskytoval a stále poskytuje sťažovateľovi prostriedok nápravy - podnet a tiež opakovaný podnet (podľa § 31 až § 36 zákona o prokuratúre), ktorým sa mohol, resp. môže domáhať preskúmania zákonnosti napadnutého uznesenia prokurátora Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky. Tento prostriedok umožňoval sťažovateľovi dosiahnuť účinnú nápravu vzhľadom na právomoc špeciálneho prokurátora (prípadne následne generálneho prokurátora), ak by na základe podnetu sťažovateľa dospel k záveru, že označený postup prokurátora Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky, prípadne postup, ktorý predchádzal jeho vydaniu, bol v rozpore so zákonom.

Keďže sťažovateľ nevyužil podnet ani opakovaný podnet v zmysle § 31 až § 36 zákona o prokuratúre, ale obrátil sa priamo na ústavný súd, jeho sťažnosť bola podaná predčasne a pri predbežnom prerokovaní musela byť odmietnutá pre neprípustnosť (§ 53 ods. 1 v spojení s § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

Z uvedených dôvodov rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. apríla 2009